

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Формування історичного факультету як структурного підрозділу Запорізького національного університету відбувалося двічі. Вперше — протягом 1933–1936 рр. у складі Запорізького педагогічного інституту. Після нетривалого існування молодий факультет було переведено до Одеси. Друге народження істфаку припало на 1971 р., коли відбувся перший набір студентів-істориків. Юридично статус факультету закріпив наказ ректора ЗДПІ Анатолія Черненка від 12 листопада 1973 р. У 1975 р. відбувся перший випуск дипломованих вчителів історії та суспільствознавства. Більшість з них поїхали вчителювати у сільські школи Запорізької області та за її межі — розлетілися по всій Україні. Деякі випускники були рекомендовані для роботи у партійно-господарському секторі, профспілкових організаціях, органах внутрішніх справ та служб безпеки.

Значний внесок у становлення факультету зробили його декани: доценти М. С. Руденко (1971–1974, 1976–1979), В. Г. Роїк (1974–1976), І. М. Бірюльов (1979–1982, 1984–1987), С. Ф. Орлянський (1982–1983); професори В. М. Лебедев (1987–1989) та Ю. Є. Івонін (1989–1991). Проте найбільш вагомі зміни на факультеті відбулися за керівництва проф. Ф. Г. Турченка (1991–2005 рр.) та доц. В. Г. Ткаченка (2006–2014). У 2005–2006 та 2014 рр. обов'язки декана факультету виконувала доц. І. М. Кривко, а з квітня 2014 р. посаду декана обіймає проф. В. І. Мільчев.

У структурі факультету працюють чотири кафедри: кафедра історії України; кафедра новітньої історії України;

МІЛЬЧЕВ
Володимир Іванович

*Декан факультету,
доктор історичних наук,
професор*

кафедра джерелознавства, історіографії та спеціальних історичних дисциплін; кафедра всесвітньої історії та міжнародних відносин.

Кафедра історії України була створена згідно з наказом ректора університету від 28 грудня 1990 р. шляхом поділу колишньої кафедри історії СРСР і УРСР. З перших днів роботи її очолює д-р іст. наук, проф. С. Р. Лях. На кафедрі працюють: доктори історичних наук, професори Г. Ф. Турченко і О. М. Ігнатуша, д-р пед. наук, проф. С. О. Терно, кандидати історичних наук, доценти І. М. Кривко, Т. Г. Савчук, Г. М. Тощев, І. М. Шугальова, ст. лаб. Д. О. Пестова. Кафедра забезпечує проведення навчальної роботи в галузі історії України (з найдавніших часів до 1917 р.), археології, історичної географії, методики викладання історії, основ фахової педагогічної майстерності; організовує і керує проведенням археологічної та педагогічної практик.

Кафедра новітньої історії України була створена у 1990 р. Відтоді її беззмінно очолює заслужений діяч науки і техніки України, д-р іст. наук, проф. Ф. Г. Турченко. Сьогодні до складу кафедри входять: кандидати історичних наук, доценти Т. В. Винарчук, В. С. Гвоздик, Т. В. Грушева, Ю. О. Каганов, О. Ф. Штейнле, ст. лаб. А. І. Васильєва. Кафедра забезпечує викладання основних курсів для студентів історичного факультету з історії України ХХ–ХХІ ст., радянського суспільства, історії української та зарубіжної культури, музеєзнавства, зовнішньої політики України.

У 1975 р. почала функціонувати кафедра загальної історії, яку спочатку очолював канд.

іст. наук, доц. І. М. Бірюльов, у 1977–1978 рр. — д-р іст. наук, проф. В. М. Мельник, з 1985 р. — д-р іст. наук, проф. Ю. Є. Івонін, у 1986–1989 рр. — д-р юрид. наук, проф. В. М. Лебедев. У 1995–2012 рр. посаду завідувача кафедри обіймала канд. іст. наук, доц. Л. О. Нестеренко, в 2012 р. — д-р іст. наук, проф. В. Г. Космина, в 2012–2014 рр. — д-р іст. наук, проф. М. О. Фролов. У 1995 р., згідно з рішенням Вченої ради університету, кафедру загальної історії було перейменовано на кафедру всесвітньої історії (з 2006 р. — всесвітньої історії та міжнародних відносин). Сьогодні колективом кафедри керує канд. іст. наук, доц.

Колектив деканату. Зліва направо: заст. декана з вих. роб., доц. Р. Л. Молдавський, фак. І кат. Л. О. Лідберг, секр.-друж. М. І. Штенгелова, заст. декана з навч. роб., доц. І. М. Кривко, декан, проф. В. І. Мільчев

О. М. Маклюк. На кафедрі працюють: кандидати історичних наук, професори О. Р. Давлетов та Л. О. Нестеренко, кандидати історичних наук, доценти С. І. Андрух, С. В. Білоножко, М. В. Єльников, О. М. Казакова, Р. Б. Шиханов, А. В. Омельченко, Л. В. Жураковська (Коваленко), С. С. Черкасов, ст. лаб. А. А. Рашевська. Кафедра відповідає за викладання дисциплін «Всесвітня історія» (від первісного суспільства до сучасності), «Історія міжнародних відносин», «Загальна етнологія», «Вступ до спеціальності»; є випусковою за спеціальністю «Країнознавство».

У 1992 р. засновано кафедру історичного краєзнавства та спеціальних історичних дисциплін. Від початку створення нею керував д-р іст. наук, проф. А. І. Карагодін. У 1999 р. кафедру очолив д-р іст. наук, проф. А. В. Бойко. В наступному році кафедра отримала назву кафедри джерелознавства, історіографії та спеціальних історичних дисциплін. У 2010 р., після смерті проф. А. В. Бойка, завідувачем кафедри став доц. В. І. Мільчев, а в 2015 р. — доц. Ю. І. Головка. Сьогодні на кафедрі працюють: д-р іст. наук, проф. Г. М. Васильчук, кандидати історичних наук, доценти С. М. Білівненко, Ю. О. Іріюглу, Р. Л. Молдавський, І. В. Савченко, ст. лаб. К. А. Петрова. На кафедрі викладаються спеціальні історичні дисципліни, «Джерелознавство», «Історичне краєзнавство», «Історіографія»; з 2001 р. здійснюється набір студентів на спеціальність «Архівознавство».

З початку 1990-х рр. викладацький корпус факультету поповнювався, головним чином, на основі власної аспірантури. Цьому сприяла і спеціалізована вчена рада, яка почала діяти на факультеті з 1992 р. і приймати до захисту здобувачів наукового ступеня кандидата наук. У 2014 р. рада отримала право присуджувати науковий ступінь доктора наук за спеціальностями «Історія України» (07.00.01) та «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни» (07.00.06). За весь період роботи спеціалізованої вченої ради науковий ступінь кандидата наук було присуджено більше ніж 200 дослідникам із багатьох міст України.

На факультеті плідно працюють відділення Інституту української археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України (керівник — д-р іст. наук, проф. В. І. Мільчев), Інститут усної історії (канд. іст. наук, доц. Ю. І. Головка), а також навчально-наукова лабораторія археологічних досліджень (канд. іст. наук, доц. Г. М. Тощев) і лабораторія модерної історії України та інноваційних освітніх технологій (д-р іст. наук, проф. Ф. Г. Турченко).

Комплексним вивченням історії Південної України займається Запорізьке відділення Інституту української

Колектив кафедри історії України. Зліва направо: доц. І. М. Кривко, ст. лаб. Д. О. Пестова, доц. Г. М. Тощев, зав. каф., проф. С. Р. Лях, проф. Г. Ф. Турченко, проф. С. О. Терно

археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Співробітники відділення провели евристичну роботу в архівосховищах Росії та України, результатом якої стало виявлення і копіювання (мікрофільмування) архівних зібрань, зокрема з історії Південної України XVII–XX ст. Створено депозитарій документів (понад 600 тис. одиниць), за яким можна вивчати історію Степової України XVII–XX ст. За останні роки проведено велику пошукову роботу, завдяки якій опубліковано декілька монографій, понад десять випусків «Джерел з історії Південної України», більше ніж 20 випусків «Старожитностей Південної України».

Колектив Інституту усної історії розробляє наукові проекти із запису усних розповідей мешканців Степової України. Станом на 2017 р. кількість проведених експедицій перевищила 100. Під час експедицій записано 5,5 тис. оповідань мешканців Південної України. Співробітники Інституту усної історії підготували та видали 12 томів багатотомної «Усної історії Степової України».

Дослідження в археологічній лабораторії ЗНУ, 2017 р.

Колектив кафедри новітньої історії України. Зліва направо: перший ряд: доц. Т. В. Винарчук, доц. В. С. Гвоздик, зав. каф., проф. Ф. Г. Турченко, доц. Ю. О. Каганов, доц. Т. В. Грушева; другий ряд: ст. лаб. А. І. Васильєва, доц. О. Ф. Штейнле

Протягом останніх 20 років навчально-наукова лабораторія археологічних досліджень щорічно в районі курганного могильника Мамай-Гора і середньовічного могильника Мамай-Сурка (Кам'янсько-Дніпровський р-н, Запорізька обл.) проводить археологічні розкопки (керівники — канд. іст. наук, доц. Г. М. Тощев та канд. іст. наук, доц. С. І. Андрух). Знайдено багато пам'яток, датованих хронологічним періодом від неоліту до XIV ст. Велике зацікавлення у науковців викликають пам'ятки скіфської культури. З цієї точки зору Мамай-Гора не має рівних у Європі. За роки існування лабораторія

самостійно або ж у співавторстві з іншими науковими установами підготувала більше ніж 30 наукових видань, з них 12 монографій. З 2008 р. функціонує окремий Оріхівський загін археологічної експедиції університету (керівник — канд. іст. наук, доц. М. В. Єльніков), який проводить розкопки поселення Мечеть-Могила біля с. Юрківка (Оріхівський р-н, Запорізька обл.).

Лабораторія модерної історії України та інноваційних освітніх технологій поєднує вивчення малодосліджених питань історії України XIX–XXI ст. з розробленням методики розвитку критичного мислення в учнів загальноосвітніх шкіл. Завдяки зусиллям колективу, очолюваного д-ром іст. наук, проф. Ф. Г. Турченком, історичний факультет перетворився на визнаний методичний центр, який забезпечує середню школу підручниками та навчальними посібниками.

У 1997 р. було засновано Запорізьке наукове товариство ім. Якова Новицького. Основу товариства склали викладачі історичного факультету та ентузіасти-історики Запорізької області, котрі поставили собі за мету дослідження та популяризацію наукових знань з історії та культури Запорізького краю та творчої спадщини великого краєзнавця Якова Новицького. За час існування товариства було видано більше ніж 150 праць з історії Південної України. Важливим інтелектуальним явищем у Запоріжжі стали організовані товариством щорічні «Новицькі читання».

На факультеті регулярно видаються фахові наукові журнали: «Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету» (індексується у міжнародних наукометричних базах Index Copernicus та Ulrich's Periodicals), «Наукові праці молодих вчених та аспірантів Інституту української археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України», «Старожитності степового Причорномор'я і Криму».

Факультет підтримує міцні наукові зв'язки із закордонними установами, зокрема Гарвардським університетом (США), Колумбійським університетом (США), Канадським Інститутом українських студій (Канада), Університетом Торонто (Канада),

Колектив кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин. Зліва направо: перший ряд: проф. Л. О. Нестеренко, зав. каф., доц. О. М. Маклюк, доц. О. М. Казакова, проф. О. Р. Давлетов, доц. Л. В. Жураковська (Коваленко); другий ряд: доц. Р. Б. Шиханов, ст. лаб. А. А. Рашевська, доц. А. В. Омельченко, доц. М. В. Єльніков

*Колектив кафедри джерелознавства, історіографії та спеціальних історичних дисциплін.
Зліва направо: доц. С. М. Білівченко, І. В. Савченко, ст. лаб. К. А. Петрова, проф. Г. М. Васильчук,
зав. каф., доц. Ю. І. Головки, проф. В. І. Мільчев, доц. Р. Л. Молдавський, доц. Ю. О. Іріоглу*

Фондом Петра Яцика (Канада), Інститутом українознавства ім. Ковальських (Канада) та його філією – Східним інститутом ім. Ковальських, спільно з якими реалізуються наукові проекти щодо історії Степової України, джерелознавства, наративних і документальних джерел з історії України тощо. За останні роки викладачі історичного факультету проходили наукові та навчальні стажування у провідних наукових і освітніх центрах Європи та Америки, зокрема за програмами Фулбрайта, Німецького історичного інституту, Фонду імені Гайнріха Бьоля, «Artes Liberales» Варшавського університету тощо. Налагоджені й успішно розвиваються зв'язки з Великотирновським університетом імені Святого Кирила та Святого Мефодія, Софійським університетом Святого Климента Охридського, Редбаут Університетом Наймегену, Ягеллонським університетом (м. Краків), Люблінським університетом, Загребським університетом, Лондонською асоціацією археологів, Європейським інститутом видання навчальної літератури ім. Ф. Еккерта та багатьма іншими зарубіжними науковими партнерами.

За великий навчальний, науковий і громадський внесок у розвиток Запорізького регіону та країни викладачі історичного факультету неодноразово відзначалися нагородами. Д-р іст. наук, проф. Ф. Г. Турченко нагороджений почесним званням «Заслужений діяч науки і техніки України», орденом «За заслуги» III та II ступенів, ювілейною медаллю «25 років незалежності України». Почесними званнями «Заслужений працівник освіти України» відзначені д-ри іст. наук, професори А. В. Бойко та М. О. Фролов, канд. іст. наук, доц. Р. Б. Шиханов. Знаками «Відмінник освіти України» нагороджені д-р пед. наук, проф. С. О. Терно та д-р іст. наук, проф. О. М. Ігнатуша. Медаль Запорізької міської ради «За особливий внесок у розвиток м. Запоріжжя» отримав канд. іст. наук, доц. Ю. П. Князьков.

Від початку свого існування історичний факультет Запорізького національного університету активно рухався вперед і став потужним центром науково-методичної думки, що підготував тисячі випускників, які зайняли гідні позиції в житті Запорізького краю та України.

Екскурсія Музеєм етнографії народів Півдня України, 2017 р.

Експозиція Музею історії посвядження радянського доби, 2017 р.